

П. О. Куцик, О. В. Герега
Львівська комерційна академія

БАЗОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

© Куцик П. О., Герега О. В., 2015

Систематизовано й узагальнено наявні базові засади формування, виміру та управління потенціалом фінансово-економічної стійкості суб'єктів вітчизняної економіки. Наведено результати критичного аналізу використовуваного в теорії і практиці інструментарію встановлення рівня фінансово-економічної стійкості підприємства, його використання в управлінні. Сформульовано окремі аспекти розвитку базових засад управління процесами формування фінансово-економічної стійкості економічних систем.

Ключові слова: економічні ресурси, потенціал, фінансово-економічна стійкість, формування, управління, економічний інструментарій.

P. O. Kutsik, O. V. Hereha
Lviv Academy of Commerce

BASIC PRINCIPLES OF FORMING THE FINANCIAL AND ECONOMIC SUSTAINABILITY POTENTIAL OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS

© Kutsik P. O., Hereha O. V., 2015

In Article the basic principles of formation, measurement and management of potential financial and economic stability of the domestic economy subjects were systematic and generalized. The results of the critical analysis used in the theory and practice tools for setting the financial and economic viability, and its use in the processes of management were shown. The certain aspects of the basic principles of management processes of formation the financial and economic stability for economic systems were formulated.

There are a number of arguments that the potential financial and economic stability of market modern economy is the key criteria for their ability to adapt to the dynamism of global socio-economic environment. The adaptive to the conditions of the national economy concept of management tools and adequate capacity building process control of financial and economic stability of economic entities of the national economy providing the possibility of overcoming the crisis, gaining their investment attractiveness and improve conditions for transition to the innovative type of development were proved.

As a result of the critical analysis set out in theoretical research field of functional evaluative and analytical instruments concluded its discrepancy practical needs effective management processes forming potential of domestic enterprises. Proved that the potential financial and economic stability of current social and economic systems objectively considered

adequate due to their specific structure and terms of economic resources, the effectiveness of management practices regarding the dynamic transformation of these resources, and the result is reflected in the market position of the economic system, the value of its equity. In this context the necessity to develop adequate national practice patterns of absolute figures, their normative values and approaches to handling their dynamics.

Formulated the basic principles of forming potential of the company, among which highlighted the urgency to implement in domestic enterprises monitoring and diagnostic systems for the purpose of identifying changes in the external and internal environment of the principles for assessment and analysis of potential stability, prerequisites correction parameters capacity in management decisions aimed effective processes to ensure capacity building of sustainable enterprise development.

Key words: economic resources, potential, financial and economic stability, formation, governance, economic tools.

Вступ. У сформованому глобальному економічному середовищі потенціал фінансово-економічної стійкості будь-якої економічної системи виступає критерієм її стабільного й ефективного функціонування, інвестиційної привабливості та перспектив інноваційного розвитку. Трансформація суспільно-економічного середовища України, формування нової конфігурації ринкової інфраструктури, кризовий стан значної кількості підприємств та інші фактори, зокрема політичного характеру, закономірно призводять до втрати ними свого потенціалу. Наявний стан і тенденції соціально-економічного розвитку вітчизняної економіки, входження національних суб'єктів господарювання в інтеграційні процеси актуалізують вітчизняні економічні дослідження на пошук адаптивних управлінських концепцій та адекватного інструментарію для забезпечення дієвих шляхів формування потенціалу їх фінансово-економічної стійкості, спроможного стабілізувати результативну діяльність, сприяти формуванню їхньої інвестиційної привабливості та перейти на інноваційний тип розвитку. У соціально-економічних умовах і політичній дестабілізації, які склалися в Україні, базовою основою забезпечення виходу із кризового стану на українських підприємствах повинна визнаватися ефективна концепція управління процесами формування і реалізації сукупного фінансово-економічного потенціалу.

Постановка проблеми. Ураховуючи специфіку функціонування вітчизняних соціально-економічних систем, актуальним є питання вироблення адаптивних для української практики базових засад оцінювання, аналізування та управління потенціалом фінансово-економічної стійкості, які в сукупності забезпечують доцільні процеси його формування та реалізації. Використання розробленого і впровадженого у практику розвинутих економік управлінського інструментарію формування потенціалу фінансово-економічної стійкості, розробленого для фінансово стабільних корпорацій, з низки об'єктивних причин не можна вважати засобом подолання цієї проблеми на вітчизняних підприємствах. Враховуючи особливості та специфіку економічних умов, характерних для вітчизняної практики, важливими є теоретичні дослідження, що спрямовані на «пошук шляхів, які дають змогу найповніше використовувати фінансово-економічний потенціал господарської системи, активне використання якого є визначальним і стабілізуючим чинником розвитку та гарантом економічного зростання» [1, с. 56].

Для ефективного управління процесами формування потенціалу фінансово-економічної стійкості економічних суб'єктів будь-якої транзитивної економіки необхідна система адекватних (стосовно рівня її розвитку), науково обґрунтованих базових засад організування таких процесів, вироблення адаптивного управлінського інструментарію для їхнього практичного впровадження. У тематичних дослідженнях відзначається, що «сьогодні головною проблемою ефективного

функціонування підприємств України є відсутність комплексної системи оцінки фінансово-економічної стійкості, яка б справді допомагала керівництву підприємства виявляти больові точки та ухвалювати правильні управлінські рішення» [2, с. 113].

Невирішена частина загальної проблеми пов'язується з відсутністю адекватної для вітчизняної практики концептуальної основи управління процесами формування потенціалу фінансово-економічної стійкості економічних суб'єктів. У предметній сфері знань не розроблено чітко адаптованої до умов кризової економіки системи критеріїв (нормативних показників) виміру рівня потенціалу фінансово-економічної стійкості вітчизняних підприємств, яка б об'єктивно виступала базовою основою у процесах формування потенціалу такого типу.

Метою дослідження є узагальнення, систематизація й розвиток базових засад формування потенціалу фінансово-економічної стійкості вітчизняних соціально-економічних систем, обґрунтування окремих аспектів розвитку існуючих теоретичних засад і практичних положень виміру та управління процесами формування потенціалу стійкого розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує про відсутність задовільної для вітчизняної практики концептуальної основи і методичного інструментарію для ефективного управління процесами формування та реалізації потенціалу фінансово-економічної стійкості вітчизняних підприємств. Складність питання формування потенціалу фінансово-економічної стійкості сучасних суб'єктів ринкової економіки, загалом, і вітчизняних підприємств, зокрема, посилюється динамізмом зміни вагомості окремих складових цього потенціалу. Тому, як обґрунтовує О. І. Шаманська, низка об'єктивних причин «зумовлюють необхідність і важливість подальшого теоретичного та практичного дослідження соціально-економічного впливу на окремі складові потенціалу підприємства та його загальної динаміки, формування економічного потенціалу як загальної системи» [3, с. 110]. Загалом, як аргументує Н. І. Шаціло, «об'єктивно необхідним є аналіз теоретичного надбання з питань сутності і чинників забезпечення економічної стійкості підприємства, формування методологічної бази для визначення її рівня» [4, с. 170].

Проблематика передусім стосується відсутності задовільних для практичного використання оцінно-аналітичних систем встановлення об'єктивного рівня такого типу потенціалу, формування системи ключових чинників, які зумовлюють його продуктивну силу та розроблення на їх основі методологічних положень його формування. В. М. Корженевська наводить низку проблемних аспектів, що спричинюють складність процесу і процедур проведення оцінювання й встановлення рівня цієї категорії, відзначаючи, зокрема, «різноплановість методичних підходів науковців щодо кількості та групування коефіцієнтів для цих цілей», обґрунтовуючи «необхідність створення удосконаленої системи оцінювання такого типу потенціалу» [5, с. 212]. Науковці відзначають динамізм сучасних фінансово-економічних умов та його об'єктивний вплив на зміну змісту оцінки потенціалу фінансово-економічної стійкості, урахування цього аспекту під час вироблення адаптивних базових засад для практичного управління процесами формування потенціалу. Зокрема О. М. Гончаренко відзначає, що «більшість моделей для оцінки стійкості підприємства є статичними, носять емпіричний характер», акцентуючи на тому, що «важливо мати моделі, які описують стійкість підприємства у форматі його динамічного розвитку» [6, с. 36].

Важливою проблемою для вітчизняної практики є урахування інноваційної складової у процесах виміру та управління загальним рівнем потенціалу фінансово-економічної стійкості. Загальноприйняті методичні положення не передбачають конкретно визначених процедур їх оцінки, методів встановлення синергетичної взаємодії з іншими видами потенціалу. Попри те, інноваційний потенціал розвитку сучасного підприємства є важливою складовою загального

потенціалу забезпечення довгострокового розвитку. Саме тому Ю. І. Ключ наголошує на вагомості цієї складової у загальному потенціалі, акцентовано вказуючи на «існуючі проблеми до вибору показників та критеріїв економічної стійкості діяльності підприємства», аргументуючи, що «жодна із систем не містить показників інноваційної привабливості» [7, с. 7].

У міжнародній практиці оцінювання продуктивної сили економічних ресурсів існує достатньо сильна кореляція взаємозалежності потенціалу фінансово-економічної стійкості і ринкової вартості корпорацій, ефективність функціонування яких споріднюється з отриманням чистих грошових потоків. Сучасні концепції ефективного управління, оцінно-аналітичні системи і моделі встановлення рівня потенціалу фінансово-економічної стійкості базуються на методах дисконтування грошових потоків. Попри те, відзначаючи «значний прогрес у дослідженні науковцями методу оцінки вартості корпорацій на основі дисконтування грошових потоків», Д. Пятницький вказує, що «серед вчених немає єдиної думки про співвідношення різних методів розрахунку чистого дисконтованого доходу, оскільки різні методи дають різні результати» [8, с. 43]. Враховуючи умови крайнього затруднення у визначенні майбутніх грошових потоків, І. В. Нападівська робить висновок про те, що «ринково-орієнтоване оцінювання вартості підприємства випускає з фокусу уваги особливості реального ринку капіталу, а його підвалини є надто рестрекційними та ідеалізованими» [9, с. 423].

На основі результатів аналізу розробок у предметній сфері знань можна дотримуватись позиції, що методи визначення потенціалу фінансово-економічної стійкості, ґрунтовані на дисконтуванні грошових потоків, розроблені й апробовані на підприємствах розвинутих економік іншого типу різноверсійні управлінські концепції, не можуть вважатися дієвим інструментом під час формулювання базових засад розглядуваних управлінських процесів у вітчизняній практиці. Для підприємства національної економіки як відкритої соціально-економічної системи чинником, що забезпечує його стійкість, виступає, насамперед, внутрішній потенціал у формі синергії наявних економічних ресурсів, який і повинен покладатися в базові засади його формування. При цьому відзначимо, що напрацювання у цій предметній сфері знань не можна вважати такими, які формують єдиноузгоджену позицію науковців, що «обумовлює необхідність дослідження організаційно-економічних засад формування потенціалу підприємства» [10, с. 71].

Виклад основного матеріалу. Проблематика стійкого розвитку різнорівневих соціально-економічних систем у різних аспектах розкрита у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях. Дослідження потенціалу фінансово-економічної стійкості сучасних соціально-економічних систем в умовах багатоваріантності, взаємопов'язаності і взаємозалежності чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, їх динамічності, є вкрай складним з огляду на вироблення єдино узгоджених базових засад його формування. Перманентні кризові явища в економіці та фінансовій системі неоднозначно впливають на стабільність функціонування господарських систем різних видів економічної діяльності, гнучкість та адаптаційні можливості формувати потенціал їх розвитку на перспективу. Попри те, забезпечення можливостей ефективного функціонування і досягнення стратегічних цілей сучасних економічних суб'єктів взаємопов'язується із сформованим ними потенціалом.

Незважаючи на значимість теоретико-прикладного оперування у різних версіях економічною природою категорії «потенціал», «до теперішнього часу не розроблено уніфікованого підходу і не вироблено єдиної точки зору, які б давала змогу гармонійно об'єднати його складові (локальні потенціали) при формуванні сукупного потенціалу підприємства» [11]. Значимим і базовим у потенціалі стійкого розвитку слід, на наш погляд, розглядати потенціал фінансово-економічної стійкості економічного суб'єкта. Стійкість розглядають як основну категорію при вивченні систем, яка розкривається здатністю економічної системи утримувати себе в заданих параметрах за рахунок сформованих стійких компонентів (збалансований стан економічних ресурсів, адаптивна до зовнішніх умов комбінація їх елементів).

Загалом потенціал (потужність, сила) розглядається через наявні в економічного суб'єкта ресурси, їхню оптимальну структуру, можливості, засоби і продуктивні сили, спрямовані на їх раціональне використання для досягнення поставленої мети. Процес формування потенціалу соціально-економічної системи розглядається «одним з напрямків його економічної стратегії і передбачає створення й організацію системи ресурсів і компетенцій таким чином, щоб результат їхньої взаємодії був фактором успіху у досягненні стратегічних, тактичних і оперативних цілей» [12]. З огляду на те, що формування потенціалу соціально-економічної системи є складним динамічним процесом, орієнтованим на максимальну взаємодію із середовищем свого функціонування, то важливо насамперед визначити, які саме чинники обумовлюють розвиток його елементів і впливають на їхню збалансованість [10]. Особливості управління фінансово-економічним потенціалом соціально-економічної системи зумовлюють адекватні принципи та вимоги до формулювання базових засад управління ними, зокрема єдність методів на різних рівнях управління потенціалом, орієнтованість на стратегічні цілі розвитку, постійне удосконалення інформаційного забезпечення, інтегрованість із загальною системою управління [13].

В узагальненому сприйнятті поняття «потенціал фінансово-економічної стійкості» асоціюється із спроможністю соціально-економічної системи формувати збалансований стан фінансово-матеріальних, трудових та інформаційно-інтелектуальних ресурсів, які у своїй синергетичній взаємодії спроможні забезпечити можливості стабільного функціонування та розвитку цієї економічної системи. До того ж найоб'єктивніше враховувати базові принципи, за якими необхідний рівень фінансово-економічної стійкості сучасного суб'єкта ринкової економіки під час його функціонування і розвитку «забезпечується формуванням оптимальної та гнучкої структури капіталу, підтримкою постійної платоспроможності і ліквідності, збалансуванням грошових потоків, досягненням кредитоспроможності, вільним маневруванням грошових коштів» [14, с. 246].

Раціональне використання такого типу потенціалу ґрунтується на об'єктивованому організаційно-економічному механізмі встановлення його досяжного рівня, використанні відповідних систем виміру (оцінка вагомості складових й аналіз впливу факторів), адекватності інструментарію в досягненні оптимальних шляхів його формування та ефективності управління процесами його реалізації. Досягнення необхідної продуктивної сили потенціалу фінансово-економічної стійкості будь-якою соціально-економічною системою забезпечується у процесах операційного і стратегічного управління його складовими, які передбачають також доцільну (адекватну до умов функціонування і специфіки діяльності) структуру потенціалу.

В умовах сучасного динамізму соціально-економічного середовища в основу управління процесами формування потенціалу фінансово-економічної стійкості необхідно покладати принципи адекватності – «здатність підприємства змінювати параметри свого стану і структури, перебудовуючись відповідно до змін зовнішнього середовища» [15, с. 107].

У науково-теоретичних розробках вкрай обмежено досліджують потенціал фінансово-економічної стійкості економічних суб'єктів. У теорії і на практиці методично виокремлюють критерії фінансової стійкості (фінансового стану) та економічної стійкості (економічного стану). Зміст, характер і методика визначення показників для їх характеристики загальновідома. Вони переважно пов'язані із загальною структурою економічних ресурсів і капіталу, розкривають їх оборотність та рентабельність у розрізі видів діяльності, характеризують ступінь залежності від інвесторів і кредиторів. Одним із важливих критеріїв фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання розглядається його платоспроможність, яка розкривається показниками ліквідності.

Під економічною стійкістю зазвичай розуміється комплекс факторів та їхнього зв'язку з економічними показниками, динаміка і тенденції яких характеризують ефективність управління процесами фінансово-економічної діяльності. При цьому вважається, що «фінансовий потенціал до певної міри виступає в ролі важеля, що формує механізм динамічної трансформації ресурсів,

рушійною силою переведення цих ресурсів і статичного стану у динамічний» [1, с. 57–58]. Конкретний вибір локальних показників та їх нормативних значень можна варіювати стосовно галузевої специфіки і характеру діяльності економічного суб'єкта, цільових настанов оцінно-аналітичних процесів тощо.

Наявні методологічні та методичні засади дозволяють, хоча і з певним рівнем дискусійності, визначити інтегральний показник передусім фінансової стійкості (стабільності), який характеризується основними параметрами фінансового стану. Проте фінансово-економічну стійкість сучасної соціально-економічної системи повинна характеризувати така сукупність показників, яка охоплює об'ємну систему критеріїв стійкого функціонування економічного суб'єкта, доповнюючи її низкою кількісних індикаторів, використовуваних у сучасній практиці параметри показників, які пов'язані не лише безпосередньо з оцінкою і аналізом фінансової діяльності. Для вироблення базових засад і методичних положень обчислення інтегрального показника фінансово-економічної стійкості необхідна розробка адекватної обґрунтованої структури абсолютних показників, їх нормативних значень та підходи до оперування їх динамікою. Сутність принципу динамічності полягає в тому, що і фінансово-господарська діяльність підприємства, і фактори, які на неї впливають, і міжфакторні взаємозв'язки слід розглядати як динамічні функції [16, с. 32].

У теоретичних дослідженнях умовно розглядають статичний (моментальний) зміст фінансово-економічної стійкості та її динамічний характер, тобто потенціал забезпечення стійкого функціонування економічної системи. Потенціал фінансово-економічної стійкості дозволяє формувати динамічно-рівноважну цілісну систему, яка визначає свій цілеспрямований розвиток в умовах її функціонування. У предметній сфері виміру (оцінка, аналіз), крім вимог об'єктивності, важливим вважається дотримання принципів комплексності, системності та динамічності. Під принципом комплексності (системності) йдеться не лише про врахування всіх факторів, які впливають на результативність фінансово-економічної діяльності підприємства, а й про адекватне системне поєднання методико-методологічних підходів до їх оцінювання.

У базових засадах формування потенціалу фінансово-економічної стійкості необхідно передбачити процес діагностики (моніторингу) загальноекономічних умов функціонування соціально-економічної системи дотримання пропорцій у фазах циклах кругообороту капіталу, здійснюючи їх у статиці і динаміці з використанням кількісних і якісних оцінно-аналітичних методів. При інтерпретації результативних даних «існує проблема наявності ефективної методики формалізації результативних показників, отриманих на різних рівнях аналізу фінансово-економічної стійкості як динамічної категорії, інноваційних методів у традиційних схемах оцінювання даних» [4, с. 170].

Управління процесами формування потенціалу фінансово-економічної стійкості сучасних економічних систем характеризується турбулентністю їх економічного оточення, зумовленою прискоренням змін у бізнес-середовищі й динамізмом перехідних процесів ринкових перетворень. Тому створення адаптивної цілеорієнтованої системи управління спирається на вичерпне застосування професійних знань, алгоритми пошуку й підтримки стійкого режиму роботи підприємства в умовах ризику і пов'язаної з ним неповнотою інформації.

Метою створення адекватної базової основи управління процесами формування потенціалу фінансово-економічної стійкості передусім є забезпечення менеджменту досяжними інформаційно-аналітичними потоками, посилюючи в такий спосіб ефективність управлінських функцій. В умовах невизначеності система управління повинна бути сприйнятною і до кількісної, і евристичної інформації, яка важко визначається. Система управління стійкістю підприємства повинна виконувати такі функції: прогнозування зміни зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства на базі кількісної й погано формалізуємої евристичної інформації про спостережувані параметри середовища; планування діяльності підприємства в межах прогнозу забезпеченості матеріально-технічними, енергетичними, трудовими, фінансовими, інформаційними й іншими ресурсами

підприємства; імітації функціонування підприємства в прогнозованих умовах і визначення значень показників діяльності підприємства, що досягаються при цьому; оцінки й аналізу стійкості цих показників з урахуванням дії зовнішніх і внутрішніх факторів; діагностики підприємства при виявленні умов порушення стійкості його діяльності в майбутньому періоді; корекції параметрів планування й прийняття управлінських рішень, якщо це необхідно для відновлення і збереження стійкого функціонування підприємства [17].

Висновки і пропозиції подальших досліджень. Для управління розвитком сучасних суб'єктів ринкової економіки необхідна об'єктивна та обґрунтована інформація про реальний потенціал цього суб'єкта. Враховуючи умови сучасної економіки, базовою основою реалізації сукупного потенціалу економічної системи слід розглядати потенціал фінансово-економічної стійкості. З теоретико-методичних позицій важливо сформулювати узагальнену систему критеріїв для встановлення обсягу такого типу потенціалу, факторів впливу на його продуктивну силу.

Підвищення ефективності функціонування вітчизняних соціально-економічних систем будь-якої сфери економічної діяльності, стабілізації їх стану й забезпечення інвестиційної привабливості, вимагають вирішення питання вироблення адаптивних базових засад управління процесами формування потенціалу фінансово-економічної стійкості, що актуалізує таку спрямованість розробок економічної науки. Критична оцінка наявного методичного інструментарію (системи показників, які виокремлено характеризують фінансову та економічну складову стійкості) дає змогу зробити висновок, що використання чисельних несистематизованих показників переважно фінансового характеру не може забезпечити розробку дієвих на практиці базових засад у сфері формування потенціалу.

Вироблення концептуальних засад і становлення теорії потенціалу фінансово-економічної стійкості соціально-економічних систем доцільно здійснювати на основі збалансованого урахування внутрішньогосподарських процесів і ринкових критеріїв, тобто здатності цього потенціалу забезпечувати стабільну фінансово-господарську діяльність і репрезентувати стійку позицію підприємства на ринках капталів та інвестицій. Базові засади управління процесами формування такого типу потенціалу повинні ґрунтуватись на сучасних концепціях фінансового менеджменту, теоріях управління, використовуваному у світовій практиці оцінно-аналітичному інструментарію. Розвиток цієї предметної сфери знань необхідно починати з розроблення переліку найрепрезентативніших індикаторів, які б розкривали головні параметри потенціалу фінансово-економічної стійкості, вироблення адаптивних підходів до формування методологічно-методичних параметрів інтерпретаційної матриці для ідентифікації рівня потенціалу такого типу, яка виступає основним інструментом базових засад формування потенціалу соціально-економічної системи.

1. Бикова В. Г. Фінансово-економічний потенціал підприємств загальнодержавного значення / В. Г. Бикова, Ю. М. Ряснянський // Фінанси України. – 2005. – № 6. – С. 56–61. 2. Котляр М. Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства на базі аналітичних коефіцієнтів / М. Л. Котляр // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 113–117. 3. Шаманська О. І. Загальна система формування економічного потенціалу / О. І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2 (92). – С. 108–114. 4. Шаціло Н. І. Методологічні засади визначення рівня економічної стійкості сільськогосподарських підприємств / Н. І. Шаціло // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 7 (109). – С. 169–174. 5. Коржевська В. М. Роль та значення фінансової стійкості в забезпеченні стабільного розвитку підприємства / В. М. Коржевська // Держава і регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 210–213. 6. Гончаренко О. М. Дослідження факторів, що впливають на стійкість розвитку підприємства / О. М. Гончаренко // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць Одеського державного економічного університету. – 2010. – № 40. –

С. 36–40. 7. Ключ Ю. І. Вплив інноваційної привабливості підприємства на економічну стійкість його діяльності: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / Ю. І. Ключ. – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2011. – 19с. 8. Пятницький Д. Оценка стоимости корпораций Германии / Д. Пятницький // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2006. – № 10. – С. 43–47. 9. Нападівська І. В. Проблемні питання сучасного оцінювання підприємств з огляду на німецький досвід / І. В. Нападівська // *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць Одеського державного економічного університету*. – 2009. – № 35. – С. 419–423. 10. Ареф'єва О. В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О. В. Ареф'єва, Т. В. Харчук // *Актуальні проблеми економіки*. – 2008. – № 7 (85). – С. 71–75. 11. Бурда А. И. Методические аспекты формирования потенциала устойчивого развития предприятия / А. И. Бурда // *Бизнес Информ*. – 2009. – № 4 (1). – С. 23–25. 12. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. / Н. С. Краснокутська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с. 13. Лепьохіна О. В. Фінансова та економічна взаємозалежність потенціалу підприємства / О. В. Лепьохіна // *Актуальні проблеми економіки*. – 2010. – № 7 (109). – С. 127–136. 14. Васильців Т. Г. Тенденції формування та реалізації стратегії забезпечення фінансової стійкості й платоспроможності підприємства / Т. Г. Васильців, Х. М. Воленюк // *Науковий вісник НЛТУ України*. – 2015. – Вип. 25.1. – С. 243–247. 15. Баранівська Х. С. Особливості системи діагностики економічної стійкості як властивості підприємства / Х. С. Баранівська // *Стратегія економічного розвитку України*. – 2011. – Спецвипуск № 28. – С. 104–110. 16. Тридід О. М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства: монографія / О. М. Тридід, К. В. Орехова. – К.: УБС НБУ, 2010. – 143 с. 17. Гончаренко О. М. Методичні аспекти оптимального управління стійкістю підприємства / О. М. Гончаренко // *Вісник соціально-економічних досліджень*. – 2010. – № 39. – С. 39–43.